
Бруй О. М.

Науково-технічна бібліотека, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ, Україна)

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ У РОЗРОБЛЕННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ВІДКРИТОЇ НАУКИ УНІВЕРСИТЕТУ. НА ПРИКЛАДІ КПІ ІМ. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО

У виступі представлено передумови відкритої науки в КПІ ім. Ігоря Сікорського, досвід розроблення та плани реалізації політики відкритої науки університету. Особливу увагу приділено тому, яку ролі в цьому відіграє Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка.

Ключові слова: відкрита наука; відкриті початкові ресурси; управління даними; університетські політики; університетські бібліотеки

Bruy O. M.

Scientific and Technical Library, National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute” (Kyiv, Ukraine)

THE LIBRARY ROLE IN THE DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF THE OPEN SCIENCE POLICY OF THE UNIVERSITY. ON THE EXAMPLE OF THE IGOR SIKORSKY KYIV POLYTECHNIC INSTITUTE

The speech presents the background of open science at the Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, experience in developing and implementing plans for the university's Open Science policy. Special attention is paid to the role played by the G.I. Denisenko Scientific and Technical Library.

Key words: open science; open education resources; data management; university policies; university libraries

Розвиток відкритої науки є основним пріоритетом Європейської Комісії, ЮНЕСКО, інших провідних міжнародних та національних організацій, які фінансують наукові дослідження. Розвинені держави світу реалізують національні політики відкритої науки. Сьогодні відкрита наука є одним із основних трендів, на який орієнтовані освітня та наукова діяльність сучасних університетів у всьому світі. Відповідно одним із основних напрямів роботи університетських бібліотек є реалізація політики відкритої науки своїх університетів. Україна ж, яка є досить активною в питаннях відкритого доступу, знаходиться лише на початку розуміння концепції відкритої науки та комплексного застосування її інструментів, у тому числі для інтеграції української науки у світовий

дослідницький простір. Університетські бібліотекарі є основними промоутерами відкритого доступу та відкритої науки в Україні.

Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка з початку 2000-х років активно пропагує в КПІ ім. Ігоря Сікорського ідеї відкритого доступу. Завдяки цьому в жовтні 2014 року в Університеті прийнято Мандат відкритого доступу та Наказ, в якому зафіксовано розвиток Платформи відкритого доступу за трьома основними напрямками: журнали відкритого доступу, матеріали конференцій у відкритому доступі та Електронний архів наукових та освітніх матеріалів (інституційний репозитарій) – ELAKPI. Розвиток усіх трьох напрямів координує Бібліотека спільно з Науково-дослідною частиною. Технічну частину платформ Open Journal Systems та Open Conference Systems, на яких працюють наукові журнали та конференції Університету здійснюють фахівці Української науково-освітньої телекомунікаційної мережі (УРАН).

Працівники Бібліотеки постійно вивчають світові тенденції та кращий міжнародний й український досвід організації та підтримки досліджень, зокрема стосовно відкритої науки. Фахівці Бібліотеки також беруть участь у робочих групах Міністерства освіти та науки України з питань відкритого доступу та відкритої науки. Зокрема у Робочій групі із розроблення Національного плану щодо відкритої науки (2021 р.)

То ж вивчивши рекомендації Європейської Комісії та ЮНЕСКО з відкритої науки, проекти з розвитку Європейського дослідницького простору, національні плани з відкритої науки Франції, Нідерландів та Естонії, а також досвід провідних європейських університетів (таких, як Делфтський університет технологій та Норвежський університет науки й технологій) з впровадження відкритої науки, Бібліотекою КПІ ім. Ігоря Сікорського у листопаді 2021 року було ініційовано розгляд питання відкритої науки на Вченій Раді Університету. За результатами доповіді директорки Бібліотеки Вченою Радою було прийнято рішення про створення Робочої групи з відкритої науки. На першому етапі завданням Робочої групи стало вивчення детально питання та розроблення відповідних регламентуючих документів щодо відкритої науки в Університеті. Голова Робочої групи – заступник керівника Науково-дослідної частини. Директорку Бібліотеки призначено заступником голови Робочої групи, а заступницю директорки Бібліотеки з підтримки освіти та досліджень – секретарем. Робочою групою розроблено *Політику відкритої науки в КПІ ім. Ігоря Сікорського*, яка в середині вересня 2022 року виставлена на громадське обговорення.

У Політиці зафіксовано, що Університет прагне запровадити відкриту науку як норму в свою освітню та науково-технічну діяльність та створює необхідні умови, щоб інтегрувати цінності та практики відкритої науки в структуру та усі робочі процеси. В документі також зафіксовано основні терміни, а також цінності відкритої науки (якість і добросесність; суспільна користь; справедливість і рівність; різноманітність та інклюзивність) та її принципи (прозорість, перевірка, критичний аналіз та відтворюваність; рівність можливостей; відповідальність, повага та підзвітність; співпраця, участь та інклюзивність; гнучкість; сталість).

Метою впровадження та функціонування відкритої науки в КПІ ім. Ігоря Сікорського визначено забезпечення можливості відкритого обміну знаннями та повторного використання результатів досліджень, а також інтеграція Університету до європейського дослідницького та освітнього простору. *А цілями є:* підтримка поширення, інтерпретації та повторного використання результатів досліджень; підвищення достовірності, надійності та відтворюваності результатів досліджень; забезпечення можливості підтвердження, розвитку та вдосконалення результатів дослідження.

Для досягнення визначеної мети та цілей, в Політиці визначено наступні *завдання*: розвивати наукові дослідження Університету як процес, заснований на академічній свободі та добросесності, творчості та співпраці, відкритості та прозорості, доступності та можливості перевірки; здійснювати наукову та науково-технічну діяльність у тісній взаємодії з освітнім процесом та створенням інновацій, використовуючи сучасні інформаційно-комунікаційні технології (зокрема через відкритий доступ до наукових результатів та науково-технічної інформації, принципи належного управління дослідницькими даними (принципи FAIR), відкриті навчальні ресурси); забезпечити доступ до наукових результатів в межах правових та етичних норм, водночас враховуючи обставини, що можуть обмежувати відкритий доступ до наукових результатів (зокрема, вимоги конфіденційності, договірні умови тощо); створити умови для здійснення ефективної роботи з науково-технічною інформацією та об'єктами інфраструктури відкритої науки; підвищувати рівень обізнаності та формувати компетентності з відкритої науки; популяризувати відкриту науку та залучати спільноту Університету до участі в проєктах, спрямованих на впровадження принципів відкритої науки; розвивати високий рівень культури відкритих досліджень в Університеті.

Основні розділи Політики, представляють ключові та пріоритетні на цьому етапі для КПІ ім. Ігоря Сікорського напрями відкритої науки: доступ до наукових результатів;

доступ до дослідницьких даних та відкриті навчальні ресурси. Окремий акцент в Політиці зроблено на наукових даних та результатах, створених здобувачами освіти, а також питанням інтелектуальної власності та етики.

В Політиці зафіксовано основні елементи *інфраструктури відкритої науки Університету*, до яких відносяться: інституційний репозитарій Університету для надання доступу до наукових результатів, академічних текстів, що створені дослідниками Університету; інституційний репозитарій даних Університету для надання безперешкодного доступу до дослідницьких даних; видавнича платформа наукової періодики для функціонування журналів відкритого доступу, що надають вільний онлайнний доступ до результатів наукових досліджень; видавнича платформа Університету для опублікування у відкритому доступі навчальних та наукових видань; відкриті наукометричні платформи для моніторингу та оцінки наукової діяльності; серверні потужності для зберігання наукових результатів, дослідницьких даних, відкритих освітніх ресурсів та інструменти безпечного керування конфіденційними даними досліджень; відкрите програмне забезпечення для здійснення наукової діяльності; відкриті лабораторії.

У напрямі *підвищення рівня обізнаності та формування компетентності з відкритої науки* Політика передбачає: включення тем з відкритої науки у освітні компоненти; підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників; освітні заходи (надання рекомендацій, консультацій, проведення семінарів, круглих столів, тренінгів тощо); публічні обговорення; спеціальні акції та кампанії з популяризації (інсталяції, виставки, флешмоби, квести тощо) та дослідження з питань відкритої науки. Відповідно Політиці здобутки у впровадженні відкритої науки будуть також враховуватись в *оцінюванні наукових та науково-педагогічних здобутків* на різних рівнях.

Громадське обговорення Політики проходить до 19 жовтня 2022 року. На початку листопада планується розгляд Політики на Вченій Раді. Члени Робочої групи сподіваються, що Вчена Рада затвердить Політику та прийме рішення про її реалізацію. В реалізації Політики передбачаються наступні кроки: перегляд та удосконалення діючих елементів відкритої науки (таких, як інституційний репозитарій та видавнича платформа наукових журналів); впровадження Політики відкритої науки в усі діючі процедури Університету (регламенти); розроблення та впровадження нових елементів відкритої науки (таких, як інституційний репозитарій даних тощо).

Очевидно, що фахівці Бібліотеки будуть активно включені й в реалізацію Політики відкритої науки в КПІ ім. Ігоря Сікорського, а не лише у її розроблення. То ж можемо констатувати, що Бібліотека є драйвером якісних змін і в навчальному процесі, і в науковій діяльності в нашому Університеті.